

Híres örmény tudósok és feltalálók

Tudta-e, hogy – többek között – a színes televízió, az orvosi ultrahangkészülék, az első holdjáró, a bankautomata, a katonai repülőgép-szimulátor feltalálása, a plasztikai sebészet megteremtése, az első sikeres klónozás, mind-mind örmény tudósok nevéhez köthető?

Sokan nem tudtuk, és talán ezért is döntött úgy *Nagy Attila*, a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület elnöke, hogy vetített képes előadás keretében mutatja be azon örmény tudósok és feltalálók munkásságát, illetve a hozzájuk köthető találmányokat, amelyek világszintű áttörést hoztak a különböző tudományágakon belül, és ezzel – közvetve vagy közvetlenül – mindenki életét megváltoztatták. Sokról közülük nem is köztudott örmény származásuk, hiszen a Szovjetunióban éltek és tevékenykedtek, így a közvélemény szovjeteknek, oroszoknak tartja őket, holott nem voltak azok.

A MÖMKE a Bernády Házban tartotta a szóban forgó, Híres örmény tudósok és feltalálók című előadást, amely teljes telt házas közönséget vonzott, és amelyet *Puskás Attila*, az egyesület elnöke nyitott meg. Mint mondta, mindeddig nem volt arról szó az egyesület előadásain, hogy az örmény nép mit adott a világnak. *Nagy Attila* íróember, de tudós ember is, aki hitelesen fog ezen személyekről beszélni.

– Mindenféleképp volt szó az eddigi előadásainkon, most olyan örmény tudósokat szeretnék bemutatni, akik a világtudományok is adtak valamit. Napjainkra minden interdiszciplinárisá vált, a felfedezés ma már csapatmunka. Huszadik századi örményekről lesz szó, és olyan felfedezésekről is, amelyeket más nevéhez kötöttek – mondta *Nagy Attila*, majd

azon kutatók, tudósok munkásságának rövid bemutatása következett, akiket a következőkben felsorolunk.

Hovhannes Adamian: mérnök, több mint húsz találmány megalkotója. Az 1928-ban Londonban bemutatott első színes televízió atyja, aki háromspektrumú elvet dolgozott ki az NBC számára. *Steve Jobs*, aki ugyan nem volt örmény, de örmény szülők adoptálták és nevelték fel. *Viktor Hambarzumyan*: róla is úgy tudjuk, hogy szovjet volt, ő az elméleti asztrofizika letéteményese, egy kisbolygót is elneveztek róla. *Ivan Knunyants*: több mint kétszáz olyan találmány köthető a nevéhez, amit a szovjet ipar felhasznált. *Luther George Simjan*: a bankautomata, az orvosi ultrahangkészülék, a katonai repülőgép-szimulátor feltalálója, illetve rengeteg további találmány atyja. *Giacomo Luigi Ciamician*: kilencszeres Nobel-díj-jelölt, a napelemes rendszerek feltalálója. *Ave Tevanian*: *Steve Jobs* mellett az Apple frontembere. *Varazdat Kazanjan*: szájsebész, a modern plasztikai sebészet megteremtője, a rekonstrukciós sebészet atyja. *Alenush Terian*: a modern iráni asztromónia „mamája”, Teheránban az első nő fizikaprofesszor. *Paris Herouni*: a világ legbonyolultabb rádióteleszkópjának megépítője. *Lev Atamanov*: a szovjet rajzfilmek atyja, animációs művész, a szovjet szféra *Walt Disney*-e (*Walt Disney*-vel is ismerték egymást). *Abraham Alikhanov*: 1949-ben az első szovjet atomreaktor tervezője. *Roger Altounyan*: asztmakutató,

a nyákdoldó feltalálója. *Boris Ananyev*: az antropológiai pszichológia megalapítója. *Apkar Apkarian*: az agy mágneses rezonancia hullámainak egyik első kutatója. *Iosif Atabekov*: a növényi vírusok DNS-ét és RNS-ét tanulmányozta. A marosvásárhelyi orvosi egyetemen annak idején *Vendég Vince* professzor azt állította, hogy kutatásai szerint növényi vírusok okozzák a rákot. Mindenki röhögött rajta. Ma már tudjuk, hogy igaza volt, ezek a vírusok okozhatnak rákot. Hasonló eredményekért kutatott *Atabekov* is. *George Aghajanian*: a neurofarmakológia egyik úttörője, az LSD mechanizmusának felfedezője. *Hagop Akiskal*: a bipoláris elme-zavarok egyik első, világhírű kutatója. A bipoláris elme-zavar nem elmebetegség, és csak nagyon okos emberekre jellemző – *Illyés Gyula* vagy *Goethe* például. *Boris Babajan*: az első szovjet szuperszámítógép atyja. *James Bagian*: NASA-űrhajós. *John Najarian*: sebész, a szervátültetés

egyik úttörője. *Alexander Khemurzian*: az első holdjáró megépítője, a szovjet űrutazási program egyik felelőse. *Raymond Vahan Damadian*: a mágneses rezonancia vizsgálgató gép (MRI) feltalálója. *Levon Chailakhyan*: a világ első, sikeres klónozását végezte el a *Masha* nevű egéren, tíz évvel előzte meg a híres *Dollyt*. *Robert Nalbandyan*: a szabadgyökök egyik első kutatója. A *Mikoyan* család: a MIG-ek tervezői. *S. R. Vartoukian*: a nem kultiválható baktériumok világhírű tudósa. *Zaven Khachatryan*: az Alzheimer-kór első kutatója.

Mint azt *Nagy Attila* érdekes, nívós és interaktív jellegű előadásából megtudhattuk, a fentebb említettek mellett számos további kutató nevéhez köthetők világvizonylatban is igen jelentős felfedezések, de mindannyiuk bemutatása több órába telt volna. A résztvevők így egy kellőképpen rövid, de tartalmas és humorban sem szűkölködő, a telt ház asztalán vehettek részt szerda este a Bernády Házban.

K. Nagy Botond

(*Népújság*, 2014. május 12.)

Magyarörmény kultúra...

Örmény arcok, örmény szemek – tabló a Marczibányi téri Művelődési Központban (cikkünk a 9–21-ik oldalon)

Meghívó

A Bp. Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat idén is részt vesz a Kerület Napja alkalmából megrendezésre kerülő **Ízek utcája** nemzetiségi ételköstölön **2014. június 14-én (szombaton) 12 órai kezdettel a Millenárison** (Budapest II. ker., Kisrókus u. 16-20.). Szeretettel várunk mindenkit az örmény sátornál, magyarörmény ízekkel, magyarörmény szeretettel.

dr. Issekutz Sarolta elnök